



Dimensions of India's foreign policy towards strategic partnership with Israel (2014-2022)

Seyed Hamed Hosseini¹ | Seyed Amir Niakoe²

Abstract

After decades of cold political and economic relations between India and Israel, in recent years there has been an increasing convergence of interests between India and Israel. This strengthening of relations entered a new phase of relations with the establishment of full diplomatic relations. Israel has become a prominent player in India's foreign policy calculations, with bilateral cooperation that spans multiple domains. While the foundations of India-Israel relations are already in place, Narendra Modi has paved the way for a significant leap and momentum in bilateral relations. The question is that the promotion of Israel-India relations to a strategic level during the last decade was subject to what variables and considerations. Based on the approach of neoclassical realism, the author's hypothesis states that the development of relations between these two actors was primarily related to the key role of the leaders of the two governments and their party preferences, and secondly, mutual strategic needs helped to change and strengthen these relations. The findings of the research show that the future of the desired level of relations in case of changes in the political power of the two governments as well as regional developments is associated with some degree of uncertainty.

Keywords: Neoclassical realism; India; Netanyahu; Modi; strategic partnership.

1. Corresponding author: PhD student, Department of Political Science, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran

2. Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Humanities, University of Guilan, Rasht, Iran
DOR: 20.1001.1.10255087.1403.33.129.6.3





۱۲۹

سال سی و سوم
زمستان ۱۴۰۳
صص: ۱۷۴-۱۴۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۳
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۱۲
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۲۸
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۱۴

شابا چاپی: ۱۰۲۵-۵۰۸۷
الکترونیکی: ۳۶۵۴-۴۹۷۱



ابعاد سیاست خارجی هند در قبال مشارکت راهبردی با اسرائیل (۲۰۱۴-۲۰۲۲)

سید حامد حسینی^۱ | سید امیر نیاکویی^۲

چکیده

پس از دهه‌ها سردی روابط سیاسی و اقتصادی بین هند و اسرائیل، در سال‌های اخیر همگرایی فزاینده‌ای در منافع هند و اسرائیل وجود داشته است. این تقویت روابط با برقراری روابط دیپلماتیک کامل بین تل‌آویو و دهلی‌نو وارد مرحله جدیدی از مناسبات شد. اسرائیل با همکاری‌های دوجانبه که حوزه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد، به بازیگر برجسته‌ای در محاسبات سیاست خارجی هند تبدیل شده است. درحالی‌که پایه‌های روابط هند و اسرائیل از قبل برقرار بوده است، نارندرا مودی، نخست‌وزیر هند، زمینه را برای یک جهش و شتاب قابل توجه در روابط دوجانبه فراهم کرده است. سوال این مقاله بدین گونه است که ارتقای روابط اسرائیل و هند به سطح راهبردی در طول یک دهه اخیر، تابع چه متغیرها و ملاحظاتی بوده است. فرضیه نگارنده بر اساس رویکرد نظری واقع‌گرایی نوکلاسیک بیان می‌کند که توسعه روابط این دو بازیگر در درجه اول به نقش کلیدی رهبران دو دولت و ترجیحات حزبی آن‌ها مربوط بوده است و ثانیاً نیازهای راهبردی متقابل به تغییر و تقویت این روابط کمک کرده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که آینده سطح مطلوب روابط در صورت تغییرات در قدرت سیاسی دو دولت و نیز تحولات منطقه‌ای با درجاتی از عدم اطمینان همراه است.

کلیدواژه‌ها: واقع‌گرایی نوکلاسیک، هند، نتانیا‌هو، مودی، مشارکت راهبردی

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

۲. دانشیار، گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

DOR: 20.1001.1.10255087.1403.33.129.6.3



© نویسندگان

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع)

این مقاله تحت لایسنس آفرینندگی مردمی (Creative Commons License- CC BY) در دسترس شما قرار گرفته است.

مقدمه

روابط پرجمعیت‌ترین کشور جهان یعنی هند با دولت اسرائیل، با وجود اینکه تنها سه دهه از عمر آن می‌گذرد، در طول سال‌های اخیر پیشرفت قابل توجهی در زمینه‌های دفاعی، تجاری و کشاورزی داشته است. می‌توان بیان کرد که مجموعه‌ای از متغیرهای محیط ژئواستراتژیک و بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی دهلی‌نو را ملزم به برقراری روابط دیپلماتیک و عادی‌سازی روابط خود با تل‌آویو در ژانویه ۱۹۹۲ کرد (Singh, 2021)؛ این عادی‌سازی نه تنها آغاز تعامل تمام‌عیار بین دو دولت بود، بلکه انگیزه‌ای برای الزامات دفاعی هند نیز فراهم کرد. با امضای توافقنامه مشارکت استراتژیک در ژوئیه ۲۰۱۷، دو کشور یک تغییر پارادایم به سمت احاطه کردن طیف‌های گسترده‌ای در روابط دوجانبه را رقم زدند. سیاست خاورمیانه‌ای هند تحت نظارت نارندرا مودی، نخست‌وزیر هند، نقطه عطف مهمی در روابط هند و اسرائیل بوده است و به‌طور مداوم در حال ارتقا می‌باشد. توسعه روابط اسرائیل و هند در طول یک دهه اخیر به واسطه تغییرات در تعدادی از عوامل برجسته بین‌المللی و منطقه‌ای در مقایسه با دوران جنگ سرد رشد کرده است:

نخست، در طول جنگ سرد، اسرائیل و هند با نیروهای مخالف نظم دوقطبی همسو بودند. اسرائیل به شکل آشکاری در اردوگاه ایالات متحده و غرب بود. هند یکی از طرفداران سرسخت جنبش غیرمتعهد^۱ بود و به دنبال اجتناب از وابستگی آشکار به هر دو اردوگاه تلاش می‌کرد. در همین حال، پاکستان، رقیب اصلی هند، در سمت و سوی اردوگاه حامی ایالات متحده شناسایی می‌شد و هند در طول این دوره به اتحاد جماهیر شوروی به عنوان حامی دفاعی خود متکی بود. دوم، جمعیت بزرگ مسلمان هند، این دولت را به سمت یک موضع بیشتر طرفدار اعراب متمایل می‌کرد. این جمعیت به‌طور غریزی نگران مسائل جهان عرب بودند. دولت‌های هند احساس می‌کردند که باید هر کاری را که ممکن است برای ادغام موفقیت‌آمیز این اقلیت بزرگ انجام دهند. سوم، فرهنگ سیاسی حزب حاکم کنگره هند - سکولار، سوسیالیست و یکی از پیشگامان آنچه می‌توان آن را روایت جهان‌سومی نامید - آن را به سمت همدردی با آرمان فلسطین و به تصویر کشیدن اسرائیل هم به عنوان یک کشور فرقه‌گرا و هم به عنوان یک بازمانده از استعمار اروپا متمایل کرد.

1. Non-Aligned movement

پایان جنگ سرد موقعیت جدیدی را به وجود آورد و که با ویژگی‌های سال‌های قبل کمتر مرتبط بود. فروپاشی شوروی به‌مثابه حامی تسلیحاتی مهم باعث شد که هند در این زمینه حیاتی در جای دیگری نیاز خود را جستجو کند و اسرائیل بلافاصله به‌عنوان یک آدرس مرتبط در این زمینه ظاهر شد. همچنین تولد روند صلح اسرائیل و فلسطین به این معنی بود که مخالفت مسلمانان داخلی هند با برقراری روابط کم‌رنگ‌تر شده است. در نهایت، ظهور یک رقیب جدی برای قدرت داخلی در دهه ۱۹۹۰ که در مخالفت با حزب کنگره بود، جذابیت ایدئولوژی آن را که با دیدگاه نامطلوب نسبت به اسرائیل همراه بود کاهش داد. ناسیونالیسم هندو، نیروی رقیبی که برای به چالش کشیدن حزب کنگره به وجود آمد، دیدگاه کاملاً متفاوتی در مورد اسرائیل و درگیری آن با همسایگان عرب خود داشت. حزب بهاراتیا جاناتا (BJP) که برای اولین بار در سال ۱۹۹۸ به قدرت رسید و به ۵۰ سال حکومت بی‌وقفه کنگره پایان داد، اشتراکات و تشابهات مستقیمی بین تجربه هند و اسرائیل مشاهده کرد (Spyer, 2017: 7-8). بنابراین، همگرایی جدیدی از منافع و دیدگاه تاریخی در دوره پس از جنگ سرد پدیدار شد و راه را برای بهبود چشمگیر بعدی در روابط بین تل‌آویو و دهلی‌نو هموار کرد.

هدف از این مطالعه که به روش تبیینی صورت گرفته است، تشخیص این واقعیت است که توسعه مناسبات قدرت نوظهوری به نام هند با دولت یهود را باید به‌عنوان بخشی از روند تصمیم‌گیری نوین دولت هند در چارچوب یافتن شرکای راهبردی در خاورمیانه استنباط نمود تا از این رهگذر بتواند به منافع اقتصادی و امنیتی خود دست یابد. سوال این پژوهش این گونه است که توسعه روابط دهلی‌نو و تل‌آویو در بازه زمانی ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲ تابع چه ملاحظات و متغیرهایی بوده است. روابط هند و اسرائیل از زمان ظهور حزب BJP به‌عنوان حزب سیاسی مسلط در هند، لحظه‌ای تاریخی را تجربه کرده است. به دلیل نیازهای اسرائیل، حزب حاکم به رهبری مودی تبدیل به حامی‌ترین دولت اسرائیل در تاریخ هند شده است. انتساب این تغییر مهم به عامل مودی، روابط دهلی‌نو با تل‌آویو را بر اساس ایدئولوژی‌ها، مواضع حزبی و نیازهای امنیتی شکل داده است و همچنان تعیین می‌شود.

پیشینه پژوهش

"مودی و ابتکار مجدد در سیاست خارجی هند"، "ایان هال"، انتشارات دانشگاه بریستول، ۲۰۱۹

دیپلماسی مودی و وعده تبدیل هند به قدرت پیشرو بسیاری از تحلیلگران را شگفت زده کرد. اکثر آن‌ها پیش‌بینی کرده بودند که دولت او بر مسائل داخلی هند تمرکز خواهد کرد و فاقد تجربه لازم در روابط بین‌الملل است. در عوض، اولین دوره دولت مودی شاهد تلاشی هماهنگ برای ابداع مجدد سیاست خارجی هند با جایگزینی درک موروثی از جایگاه دهلی‌نو در جهان با برداشتی بود که عمدتاً از ایدئولوژی ملی‌گرای هندو گرفته شده است. این کتاب محرک‌های این ابتکار مجدد را بررسی می‌کند و استدلال می‌کند که این روند از ترکیبی از ترجیحات نخبگان و محاسبات انتخاباتی و تأثیری که بر روابط بین‌الملل هند داشته است، ناشی گردیده است. پژوهش حول دو سوال متمرکز شده است: اول، چرا مودی در دوران نخست‌وزیری خود بر پروژه سیاست خارجی تمرکز بالایی کرد و دوم، چه چیزی باعث تلاش برای ابتکار مجدد جایگاه هند در جهان شد؟ "هال" با بررسی حوزه‌های سیاست‌گذاری به این موارد پاسخ می‌دهد: نخست قدرت نرم و فرهنگی و دوم سیاست اقتصادی و امنیتی. استدلال او ایدئولوژی را در محور اقدامات قرار می‌دهد؛ مودی به دنبال ابداع مجدد سیاست خارجی با جایگزینی دیدگاه قدیمی‌تر که نه بر اساس عمل‌گرایی یا حتی واقع‌گرایی، بلکه در ایدئولوژی ملی‌گرای هندو بنا شده است سیاست‌های هند به جای اینکه به‌طور مستقیم مجموعه‌ای از سیاست‌های قدرت سخت را منعکس کنند، با مجموعه‌ای از اعتقادات برگرفته از ریشه‌های مودی در جنبش ملی‌گرای هندو آمیخته شده‌اند. اگر چه عوامل عینی (به‌ویژه ظهور چین) بر رفتار هند تأثیر گذاشته است، اما "هال" پیشنهاد می‌کند که بسیاری از اقدامات را نمی‌توان به راحتی و تنها از طریق این دریچه توضیح داد. کتاب "هال" اصلاحی ضروری برای انتظارات اولیه است که مودی نشان‌دهنده تغییر قابل توجهی در سیاست خارجی هند است؛ اما این تداوم نیاز به توضیح بیشتری دارد، به‌ویژه با توجه به تفاوت لنگرهای ایدئولوژیک مودی با رهبران قبلی هند که این اثر نشان می‌دهد.

"سیاست خارجی اسرائیل فراتر از جهان عرب: درگیر کردن پیرامون"، ژان لوپ سامان^۱،

راتلج، ۲۰۱۸

1. Jean-Loup Samaan

سامان در این اثر به منشا و توسعه دکترین پیرامونی در استراتژی اسرائیل می‌پردازد. ایده دکترین این بود که برای عبور از انزوای منطقه‌ای، اسرائیل باید بر تقویت روابط با دولت‌های غیر عرب متمرکز شود. در دهه‌های ۷۰ تا ۹۰ میلادی، پس از یک سری رویدادها در منطقه از جمله توافقنامه صلح با مصر و اردن، انقلاب اسلامی در ایران و پایان جنگ سرد، دکترین پیرامونی در سیاست‌های اسرائیل کمتر آشکار شد. با این حال، هرگز از تفکر اسرائیل ناپدید نشد و دوباره در دهه ۲۰۰۰ ظاهر شد که در مورد آنچه در روابط نزدیک اسرائیل با آذربایجان، یونان، قبرس و سودان جنوبی نهفته بود، قابل تعریف است. نویسنده ادعا می‌کند که اصطلاح پیرامونی را نمی‌توان تنها به معنای جغرافیایی درک کرد و به بهبود روابط اسرائیل با چین، هند و برخی دولت‌های دیگر اشاره می‌کند. نویسنده در مورد موفقیت دکترین پیرامونی هم از نظر تاریخی و هم در زمان کنونی تردید دارد. او مدعی است که غلبه همکاری‌های پنهان در روابط اسرائیل با شرکای پیرامونی اش مانع از دستیابی این کشور به عادی‌سازی کامل با آن‌ها شده است. با توجه به دوران کنونی، نقد سامان بر این واقعیت متمرکز است که شرکای جدیدتر اسرائیل در مقایسه با ترکیه و ایران (دوران پهلوی) که شرکای اصلی آن در پیمان پیرامونی اولیه بودند، بازیگران ضعیفی هستند. علاوه بر این، برخلاف دوره‌های قبلی که نشان‌دهنده سودمندی این روابط برای ایالات متحده به عنوان بخشی از جذابیت دکترین بود اما امروزه برخی از روابط اسرائیل با منافع واشنگتن در تضاد است که نشان‌دهنده تلاش اسرائیل برای محافظت در صورت کاهش بیشتر حضور آمریکا در خاورمیانه است. پس از این ادعا که انتخاب فعلی شرکای پیرامونی نشان‌دهنده یک استراتژی پوششی به جای استراتژی متعادل‌کننده است، نویسنده خاطر نشان می‌کند که تلاشی برای تشکیل یک اتحاد چندجانبه وجود ندارد، بنابراین دکترین پیرامونی جدید را کمتر جاه‌طلبانه و حتی شاید بدون عمق می‌داند.

"تغییر سیاست خارجی هند در قبال فلسطین و اسرائیل"، محمد ساعده^۱، مجله رماح للبحوث و الدراسات، ۲۰۲۲.

در سال ۱۹۹۲ نشانه‌هایی از تغییر در سیاست خارجی هند در قبال فلسطین و اسرائیل آغاز شد. با حمایت هند از اسرائیل، نگرش‌های جدیدی در سازمان ملل مشاهده شد. دو سال بعد، مسئله

1. Mohammed Saaida

فلسطین دیگر توجه دولت هند را به خود جلب نمی‌کند، به‌ویژه پس از توافق اسلو در سال ۱۹۹۴. این مطالعه سعی دارد دلایل تغییر سیاست خارجی هند در قبال فلسطین و اسرائیل را توضیح دهد. دلایلی که رهبری هند را بر آن داشت تا رویکرد جدیدی را در سیاست خارجی هند در قبال دو طرف مناقشه فلسطین-اسرائیل اتخاذ کند که متفاوت از سیاست قبلی بود، نشان‌دهنده وجود تغییر قابل توجه برای دستیابی به اهداف خاص سیاست خارجی هند است. این تحقیق با روشن ساختن تعامل بین ایده‌ها و جریان‌های سیاسی، اقتصادی و امنیتی مرتبط با ایجاد یک رابطه بین‌المللی مؤثر، به دنبال کشف واقعیات موجود تاریخی برای درک عوامل دگرگونی در سیاست خارجی است. این تحقیق نشان داد که تغییر اساسی سیاست خارجی هند در قبال اسرائیل به دلیل عوامل متعددی که به شدت مورد توجه دولت‌های هند و اسرائیل است، وجود دارد. حمایت و حفظ موضع سخت با فلسطینی‌ها و مسئله آن‌ها علیه اسرائیل دیگر فایده مشخصی برای منافع ملی هند ندارد و دهلی نو برای دستیابی به منافع ملی خود با حرکت در مسیری جدید به جای تمرکز بر موانع سیاسی، اقتصادی و امنیتی، اولویت را به توسعه روابط خود با اسرائیل داده است.

نوآوری مقاله مبتنی بر دو ویژگی است که اولاً کارهای پژوهشی مشخص و قابل توجهی بر روی حوزه روابط هند و اسرائیل در طول تقریباً یک دهه اخیر صورت نگرفته است و ثانیاً بر خلاف گفتمان مسلط در جامعه علمی کشور، باید اذعان نمود که مسئله فلسطین واجد ویژگی‌های چندوجهی و پیچیده شده است و ظهور قدرت‌های نوظهور مانند هند و رفتار سیاست خارجی این کشور را می‌توان گواهی بر این مدعا دانست. توجه به عوامل تصمیم‌ساز سیاست خارجی هند در طول یک دهه اخیر و توسعه و ارتقای روابط با اسرائیل نمونه‌ای از روندهای جدیدی است که نیاز به بررسی و تبیین جدی دارد و می‌تواند بر محاسبات و معادلات بازیگران منطقه‌ای خصوصاً جمهوری اسلامی ایران نیز تأثیرگذار باشد.

چارچوب نظری: واقع‌گرایی نوکلاسیک^۱

واقع‌گرایی نوکلاسیک نشان می‌دهد که آنچه دولت‌ها انجام می‌دهند تا حد زیادی به تأثیرات واقع در سطح داخلی تحلیل بستگی دارد. واقع‌گرایی نوکلاسیک از رویکرد کمربند انتقال در سیاست خارجی استفاده می‌کند و تعیین می‌کند که چگونه فشارهای سیستمی از میان متغیرها در

1. neoclassical realism

سطح واحد فیلتر می‌شوند تا تصمیم‌های سیاست خارجی خاص را تولید کنند. طرفداران واقع‌گرایی نوکلاسیک دیدگاهی میان‌راه دارند: این که از یک‌سو رهبری دولت عمل می‌کند و از سوی دیگر سیاست خارجی در چارچوب محدودیت‌های کلی یا پارامترهای گسترده ساختار آنارشیک روابط بین‌الملل انجام می‌شود (Rose, 1998: 144). در نگاه اول ممکن است ترکیب نواقع‌گرایی و واقع‌گرایی کلاسیک متناقض به نظر برسد. واقع‌گرایان نوکلاسیک به آن شیوه سنتی واقع‌گرایی در چارچوب بندی مسئله راضی نیستند و این به وضوح با تصدیق آن‌ها بر اهمیت نواقع‌گرایی، آشکار می‌شود. این رویکرد، به وضوح می‌خواهد استدلال ساختاری نواقع‌گرایی را حفظ کنند، اما آن‌ها همچنین می‌خواهند استدلال ابزاری (سیاست یا استراتژی) نقش رهبران دولت را که واقع‌گرایی کلاسیک بر آن تأکید می‌کند، به آن اضافه کنند (Jackson and Sørensen, 2013: 87).

مانند واقع‌گرایی کلاسیک، واقع‌گرایی نوکلاسیک معتقد است که قدرت دولت در بین دولت‌ها و در دوره‌های مختلف تاریخی متفاوت است و مانند نواقع‌گرایی، این رویکرد معتقد است که محیط بین‌المللی که در آن دولت‌ها در آن تعامل دارند، تعیین‌کننده اصلی منافع و رفتار آن‌هاست. بنابراین، هر دو رویکرد پروژه واقع‌گرایی از یک هستی‌شناسی مبتنی بر محیط بیرونی نشأت گرفته‌اند (Sterling-Folke, 1997: 4-8). این چارچوب نظری تشخیص می‌دهد که بسیاری از دولت‌ها لزوماً به عنوان بازیگران واحد و یکدست عمل نمی‌کنند. اجماع یا اختلاف نظر نخبگان در مورد ماهیت و میزان تهدیدات بین‌المللی، شکاف‌های داخلی مداوم در رهبری، انسجام اجتماعی و آسیب‌پذیری رژیم در برابر سرنگونی خشونت‌آمیز، همگی توانایی دولت را برای پاسخگویی به فشارهای سیستمی تحلیل می‌برند (Schweller, 2006: 46-68).

بدین لحاظ، نظریه واقع‌گرایی نوکلاسیک، نظریه سیاست خارجی هست و ویژگی‌های مشخصی را در بر می‌گیرد. نخست، واقع‌گرایی نوکلاسیک به عنوان یک نظریه سیاست خارجی، وضعیت امنیتی قدرت‌های بزرگ را توضیح می‌دهد، اما همچنین می‌تواند ویژگی‌های متمایز قدرت‌های منطقه‌ای و کوچک، کشورهای در حال توسعه یا کشورهای متفرقه، متخاصم یا شکست خورده را به عنوان چند نوع دیگر از دولت‌ها توضیح دهد (David, 1991). دوم، واقع‌گرایان نوکلاسیک متغیرهای بیرونی و درونی را در مدل‌های خود لحاظ می‌کنند. در حالی که تغییر قدرت در سیستم بین‌المللی غالب است، تهدیدها می‌توانند از محیط‌های فرعی سیستمی یا

منطقه‌ای و داخلی نیز سرچشمه بگیرند. همان‌طور که تعدادی از نویسندگان خاطرنشان می‌کنند، عوامل و یا بدنه اجرایی سیاست خارجی^۱ (FPE) با چهره ژانوسی و دو گونه‌ای است که در تقاطع بین‌المللی و داخلی وجود دارد (Christensen, 1996)؛ این روند می‌تواند رفتار FPE را محدود یا فعال کند. به‌عنوان مثال، رهبران می‌توانند در سطح بین‌المللی به دلایل داخلی یا در داخل برای اهداف بین‌المللی عمل کنند. سوم، واقع‌گرایان نوکلاسیک قدرت را در مرکز زندگی سیاسی قرار می‌دهند. با این حال، دولت‌ها فقط به تغییرات کلی در قدرت پاسخ نمی‌دهند، بلکه به تغییر در تفاوت‌های قدرت و اجزای خاص قدرت یک دولت خارجی نیز پاسخ می‌دهند. درنهایت، برای واقع‌گرایان نوکلاسیک هیچ کمربند انتقال فوری یا کاملی وجود ندارد که توانایی‌های مادی را به رفتار سیاست خارجی مرتبط کنند (Rose, 1998).

ادبیات مربوط به روابط هند و اسرائیل تا حد زیادی بر رویکردهای واقع‌گرایی کلاسیک و نولیبرال تکیه دارد. علاوه بر این و به‌ویژه از منظر هند، به نظر می‌رسد روایت غالبی که به بررسی دگرگونی روابط هند و اسرائیل می‌پردازد بر تحلیل محدود عوامل سیستمی متمرکز است و به نقش عوامل داخلی و رهبری سیاسی کمتر استناد شده است. در نتیجه یک عامل کلیدی، اگر نگوییم تنها عامل، برای بررسی تغییرات مهم در روابط هند و اسرائیل نادیده گرفته شده است: نقش متغیرهای داخلی و سیاست‌های فردی و حزبی رهبران. دولت هند به رهبری نارندرا مودی به‌طور سیستماتیک گفتمان سیاست خارجی سنتی را به چالش کشیده است. وی همچنین آثار نظم قدیمی را در جنبه‌های مختلف دولت به چالش می‌کشد و سیاست وی در قبال اسرائیل تنها یکی از مظاهر آن است. با در دست گرفتن دولت توسط مودی، بحث غالب این است که سیاست هند در قبال اسرائیل باید نه بر اساس ایدئولوژی بلکه بر اساس سیاست واقعی^۲ هدایت شود. بنابراین، مشخص است که مرحله‌ای در سیاست خارجی هند بالاخره در حال پایان است. این توان دیپلماتیک، قابلیت‌های تجاری و جسارت سیاسی که توسط دولت مودی برای ایجاد روابط جدید با اسرائیل هدایت شد، نشان‌دهنده تغییر و تحول در سیاست خارجی هند است.

1. Foreign Policy Executive
2. Realpolitik

روابط در دوران نارندرا مودی

می‌توان گفت که روابط هند و اسرائیل از دهه ۱۹۹۰ تا سال ۲۰۱۴، رو به توسعه و تعمیق رفته است. در این میان، بی‌شک مبادلات تسلیحاتی و همکاری‌های امنیتی نقش اصلی را ایفا کرده‌اند. اسرائیل از مزیت خود در فناوری‌های نظامی در بسط روابط با هند بهره برده و هند با دریافت این تسلیحات، موقعیت خود در موازنه قوای منطقه‌ای را بهبود بخشیده و با جذب توانمندی‌های فناورانه اسرائیل در حوزه‌های غیرنظامی، بخشی از نیازهای اقتصادی رو به توسعه خود را برآورده نموده است. بنابراین سطح روابط هند و اسرائیل را به توجه به توسعه سریع آن در دهه اخیر می‌توان همکاری رو به پیشرفت نامید؛ سطحی که گرچه در آن تعاملات امنیتی دو طرف تنگاتنگ بوده است، اما با مرحله همکاری راهبردی دوران مودی به‌عنوان مطلوب‌ترین مرحله روابط، هنوز فاصله داشت (شریعتی نیا، ۱۳۹۴: ۱۲۵).

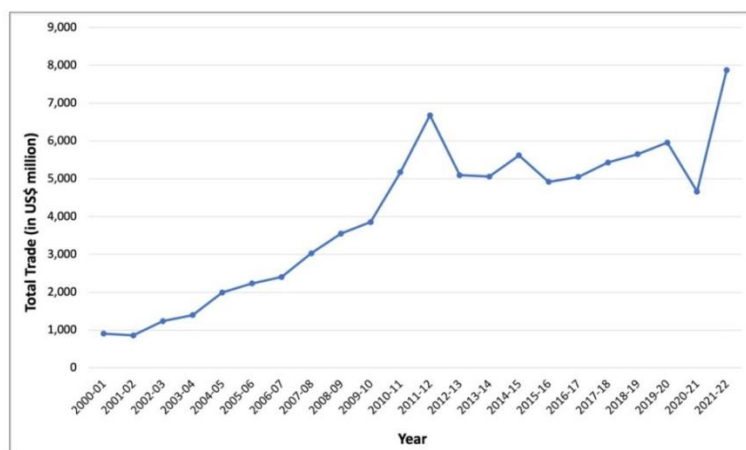
مودی از ابتدای تصدی مقام خود به‌عنوان نخست‌وزیر، تاکید بر سیاست خارجی عمل‌گرایانه هند برای دستیابی به اهداف اقتصادی هند را پرورش داده است. کلید این تحول این است که اقتصاد هند نمی‌تواند بدون صنعتی شدن سریع دوام بیاورد و اینکه دولت باید سیاست نئولیبرالی را دنبال کند. روابط هند و اسرائیل در زمان نخست‌وزیری نارندرا مودی شتاب زیادی پیدا کرده است. درحالی‌که تلاش‌های عمدی و منسجم نخست‌وزیر واجد اعتبار است، اما سایر عوامل مؤثر مهم را نباید نادیده گرفت. عوامل مؤثر و مهم در فاز جدید روابط هند و اسرائیل روندی را موجب شده است که بیش از یک عامل واحد و ترکیبی از شرایط را باید در نظر گرفت که باعث تغییر شده‌اند. روابط هند با اسرائیل همیشه درگیر سیاست‌های داخلی دهلی‌نو بوده است، اما در سال‌های اخیر اجماع سیاسی گسترده‌تری بر روی روابط قوی هند و اسرائیل پدید آمده است. روایت غالب در مورد این رابطه، حداقل از دیدگاه هند، به نظر می‌رسد که بر عامل فردی و نقش رهبری متمرکز باشد، اما نباید نقش سایر عوامل در پویایی تغییر روابط هند و اسرائیل نادیده گرفته شود.

روابط هند و اسرائیل در زمان نخست‌وزیری نارندرا مودی در تمام حوزه‌ها شتاب شگرفی پیدا کرده است و از حوزه دفاعی و امنیتی به حوزه‌های متعددی از کشاورزی، علم و فناوری، گردشگری و فرهنگ گسترش یافته است. درحالی‌که این تغییر اساساً به جهت‌گیری سیاست خارجی نخست‌وزیر نسبت داده می‌شود که به‌طور گسترده به‌عنوان عامل مودی یا دکتورین مودی

شناخته می‌شود، همچنین به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر تعدادی از عوامل داخلی و بین‌المللی نیز قرار گرفته است. برای درک رشد فوق‌العاده تجارت اسرائیل و هند، در سال ۱۹۹۲، حجم کل تجارت به ۲۰۰ میلیون دلار رسید و این رقم در سال ۲۰۲۲ به عدد چشمگیر ۷,۸۶ میلیارد دلار رسید (India Briefing, 2022). در یک لحظه تاریخی، اولین دیدار نخست وزیران اسرائیل و هند در بیش از یک دهه در سپتامبر ۲۰۱۴ برگزار شد. نخست وزیر اسرائیل نتانیاهاو با نخست وزیر هند نارندرا مودی دیدار کرد و هر دو در مورد همکاری‌های اقتصادی، فناوری و کشاورزی در آینده صحبت کردند. نتانیاهاو نگرانی‌های خود را در مورد ایران هسته‌ای و گسترش اسلام رادیکال در سراسر خاورمیانه ابراز کرد و دو طرف از گفتگوی دوستانه لذت بردند. نخست وزیر هند اذعان کرد که اسرائیل و هند روابط کاری تاریخی دارند و اظهار داشت: هند تنها کشوری است که در آن یهودستیزی هرگز اجازه ظهور پیدا نکرده است، جایی که یهودیان هرگز رنج نبرده‌اند و به‌عنوان بخشی جدایی‌ناپذیر از جامعه ما زندگی کرده‌اند. در چیزی که توسط خبرگزاری‌های محلی به‌عنوان توسعه بزرگ برای هند مورد استقبال قرار گرفت، هند از رای‌گیری در UNHRC که گزارش کمیسیون تحقیق غزه را در جولای ۲۰۱۵ تایید کرد، خودداری کرد. چهل و یک کشور به تصویب تحقیقات این سند رای مثبت دادند و هند یکی از تنها پنج کشوری بود که رای ممتنع دادند. این اولین باری بود که هند در شورای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد علیه منافع فلسطین رای می‌داد و نشان از تغییر بالقوه و قابل توجه در روابط هند و اسرائیل داشت.

امروزه روابط دوجانبه بین هند و اسرائیل یک امر چندوجهی است. بین آوریل ۲۰۲۰ و فوریه ۲۰۲۱، تجارت کالاهای دوجانبه (بدون احتساب دفاعی) به ۴,۱۴ میلیارد دلار رسید. شرکت‌های نرم‌افزاری هندی حضور رو به رشدی در اسرائیل دارند. هر دو کشور در سال ۲۰۰۶ یک توافقنامه همکاری جامع برای بخش کشاورزی امضا کردند. مرحله پنجم این موافقت‌نامه هم‌اکنون در حال اجراست. هند و اسرائیل همچنین یک موافقت‌نامه همکاری علمی و فناوری امضا کردند و در سال ۲۰۱۷، صندوق تحقیق و توسعه و نوآوری صنعتی هند و اسرائیل (i4F) به ارزش ۴۰ میلیون دلار تأسیس شد (الگوپردازی از بنیاد BIRD آمریکا و اسرائیل) که یازده پروژه در حال انجام تحت i4F تأمین مالی شده‌اند. در دسامبر ۲۰۲۰، دو کشور توافق‌نامه‌ای را برای افزایش همکاری در زمینه مراقبت‌های بهداشتی و پزشکی امضا کردند. در اوج بیماری همه‌گیر کووید-۱۹، مقامات

هندی و اسرائیلی نیز برای توسعه یک کیت آزمایش سریع کووید-۱۹ با یکدیگر همکاری کرده‌اند. در مارس ۲۰۲۱، اعلام شد که Premas Biotech هند و Oramed اسرائیل به‌طور مشترک واکسن خوراکی COVID-19 تولید کرده‌اند. از آنجایی که هند در اواخر آوریل ۲۰۲۱ با شدیدترین موج COVID-19 در جهان مواجه شد، سازمان غیرانتفاعی اسرائیلی IsraAID اعلام کرد که محموله بزرگی از کمک‌های پزشکی به این کشور ارسال می‌کند (Sen, 2021). در سال‌های اخیر، تبادل فرهنگی، گردشگری و ارتباط مردم با مردم نیز افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۷، ۷۰۰۰۰ گردشگر هندی از اسرائیل بازدید کردند. این روند در سال ۲۰۱۸ ادامه یافت و تنها در شش ماه اول سال ۴۰۰۰۰ گردشگر هندی از اسرائیل بازدید کردند. Air India در مارس ۲۰۱۸ پروازهای مستقیم‌تری (تقریباً ۷ ساعت) بین دهلی‌نو و تل‌آویو (چهار بار در هفته) آغاز کرد، بنابراین انتظار می‌رود که تعداد گردشگران همچنان رو به افزایش باشد. بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر وقت اسرائیل، در جریان سفر خود به هند در سال ۲۰۱۸، میزبان رویدادی با عنوان شالوم بالیوود^۱ در بمبئی بود که برخی از برجسته‌ترین چهره‌های صنعت فیلم هندی در آن حضور داشتند. یک سال بعد، نتفلیکس Drive را منتشر کرد، اولین فیلم بالیوودی که در اسرائیل فیلم‌برداری شد. اما همکاری امنیتی و دفاعی همواره سنگ بنای روابط دوجانبه بوده و هست (Sen, 2021).



شکل ۱: مجموع تجارت هند و اسرائیل ۲۰۲۲-۲۰۰۰ (میلیون دلار)؛ منبع: اداره کل تجارت خارجی هند

1. Shalom Bollywood

عوامل بین‌المللی

ظهور جهان چندقطبی و متعاقباً کاهش محبوبیت جنبش عدم تعهد باعث ایجاد جهت‌گیری‌ها و صف‌بندی‌های مجدد در سیاست خارجی هند شده است. سیاست‌گذاران هندی احساس می‌کنند که در دنیایی که به‌طور فزاینده‌ای چندقطبی می‌شود، راه به حداکثر رساندن اهرم نفوذ این است که دولت‌ها را وادار کنیم به نفع خود کار کنند، نه اینکه از طریق عضویت در اتحادها بدیهی انگاشته شوند. بنابراین، آنچه قبلاً به‌عنوان عدم تعهد آرمان‌گرایانه تبلیغ می‌شد، اکنون تکامل یافته و به استقلال استراتژیک واقع‌گرایانه تغییر نام داده است (Pethiyagoda, 2018).

نظم نوین جهانی از زمان پایان جنگ سرد در جریان بوده است و با اصلاحات جدید، بازیگران غیردولتی نقش فزاینده‌ای ایفا می‌کنند و چالش‌های امنیتی غیر سنتی (مانند امنیت انسانی، تغییرات آب‌وهوا، توسعه پایدار) که منجر به شکل‌های جدیدی از تلاش‌های جمعی و همکاری بین قدرت‌های بزرگ و قدرت‌های متوسط شده است. در این نظام مختلط تازه ایجادشده، سیاست سنتی با ضرورت همکاری هم‌زمان با افزایش وابستگی متقابل همزیستی می‌کند. در این شرایط، نگرانی‌های امنیتی داخلی و خارجی افزایش یافته‌اند، از افراط‌گرایی پاکستانی گرفته تا پیوستن هندی‌ها به داعش، با توجه به موقعیت اطلاعاتی پیشرو اسرائیل، در زمینه‌هایی مانند مبارزه با خرابکاری، فناوری دفاعی و امنیتی و جمع‌آوری اطلاعات و عملیات، همکاری هند و اسرائیل را افزایش داده است. به بیانی دیگر، اجماع داخلی در هند وجود دارد که روابط قوی با اسرائیل برای منافع و امنیت ملی هند ضروری است. با توجه به تجربه اسرائیل در مقابله با خرابکاری، اسرائیل به هند کمک می‌کند تا مدیریت مرزی در امتداد مرز هند و پاکستان را بهبود بخشد. همکاری امنیت سایبری نیز در حال گسترش است و حوزه امنیت سایبری توسط یک شرکت اسرائیلی به نام Vital Intelligence Group در هند راه‌اندازی شده است.

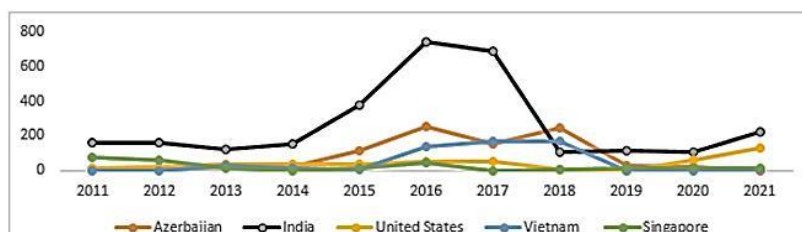
ظهور و قاطعیت فزاینده چین، دشمن همیشگی هند، نگرانی قابل توجهی را در دهلی‌نو ایجاد کرده و اهمیت مشارکت با اسرائیل را به‌عنوان وزنه تعادل احتمالی در برابر نفوذ سریع چین در حال گسترش، افزایش داده است. اهمیت این مشارکت با توجه به این واقعیت که چین و اسرائیل شرکای طبیعی نیستند، اما قبلاً روابط قوی‌تری با اسرائیل برقرار کرده است، بسیار مهم‌تر شده است (Abrams, 2018). به‌نوبه خود، دولت اسرائیل به ریاست بنیامین نتانیا‌هو، به‌سرعت از گشایش هند برای ارتقای عمده روابط دوجانبه استفاده کرد، بدون اینکه به روابط اورشلیم با پکن آسیبی

وارد کند (Cohen, 2018). اگر چه گستردگی و عمق روابط هند و اسرائیل در حال حاضر با روابط چین و اسرائیل که عمدتاً توسط بخش تجارت و بازرگانی هدایت می‌شود، قابل مقایسه نیست، اما دهلی‌نو می‌داند که نفوذ چین در سال‌های آینده افزایش خواهد یافت.

همکاری‌های نظامی - امنیتی

بازار دفاعی هند یکی از بزرگ‌ترین بازارهای جهان است و فضا و زمینه‌ای برای همکاری با شرکای پیشرو در این عرصه مانند اسرائیل برای برآوردن نیازهای مختلف نیروهای مسلح هند وجود دارد. هند انتظار دارد در آینده نزدیک هزینه قابل توجهی را برای نوسازی دفاعی هزینه کند. از شرکایی مانند اسرائیل، حتی با وجود اینکه همچنان جایگاه مهمی را در برآورده کردن الزامات نوسازی و ارتقای نیروهای مسلح هند به عهده دارند، انتظار می‌رود که به همکاری نزدیک‌تر با صنایع دفاعی هم‌واحد‌های بخش دولتی و هم‌بخش خصوصی - برای برآوردن نیازهای حیاتی نیروهای مسلح هند ادامه دهند. هند یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان تسلیحات از اسرائیل است که حدود ۴۰ درصد از صادرات سالانه تسلیحات خود را تامین می‌کند. ارزش خالص تسلیحات و زیرسیستم‌های اصلی اسرائیلی که از سال ۱۹۹۲ به هند عرضه شده است، حدود ۴۰ میلیارد دلار تخمین زده می‌شود (SIPRI, 2020).

یکی از مهم‌ترین دلایل تمایل هند به رابطه با اسرائیل، نیاز این کشور به تسلیحات نظامی و امنیتی اسرائیل و مقابله با پاکستان بوده است. هند در تمام دوران جنگ سرد به رغم سیاست عدم تعهدی که مطرح کرده بود به حمایت‌های مسکو در عرصه نظامی به شدت وابسته بود. ستون فقرات ارتش هند متکی به سلاح‌ها و تجهیزات روسی بود. نظامیان هندی برای طی دوره‌های آموزشی و چگونگی کار با تسلیحات روسی به طور مستمر به شوروی اعزام می‌شدند. عدم کیفیت تسلیحات روسی از یک سو و مجهز شدن دشمن اصلی این کشور یعنی پاکستان به سلاح‌های مدرن ساخت غرب، هند را متوجه عقب‌ماندگی در حوزه نظامی کرد. دهلی‌نو دریافته بود برای جبران این عقب‌ماندگی باید به کشور ثالثی روی آورد. متخصصان بخش نظامی، اسرائیل را بهترین کشور در بخش امنیتی و تجهیز ارتش هند به سلاح‌های پیشرفته معرفی کردند. این گزینه در نزد سیاستمداران هند با استقبال روبرو شد و به زودی میان دو کشور قراردادهایی منعقد شد و تل‌آویو جایگزین شوروی در بخش نظامی شد و بازار هند را در دست گرفت (ارغوانی پیرسلامی، ۱۴۰۰: ۱۹۷).



شکل ۲. ارزش صادرات تسلیحاتی اسرائیل ۲۰۱۱-۲۰۲۱، ارقام به میلیون دلار؛ منبع: SIPRI



شکل ۳. روند صادرات تسلیحات از اسرائیل به مقصد هند؛ منبع: SIPRI

در برهه فعلی، هند بزرگ‌ترین خریدار تسلیحات اسرائیلی است. اسرائیل دومین تأمین‌کننده تسلیحات هند است. واردات بین سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۹، به میزان ۱۷۵ درصد افزایش یافته و فروش سالانه جاری به بیش از یک میلیارد دلار می‌رسد (SIPRI, 2020: 6). در حالی که دهلی‌نو با جاه‌طلبی به دنبال مدرنیزه کردن نیروهای مسلح خود از طریق دستیابی به پیشرفته‌ترین تسلیحات و آخرین فناوری است، واشنگتن تمایلی به اشتراک‌گذاری این فناوری نداشته است. بنابراین، مذاکرات تقریباً تکمیل‌شده در مورد سرمایه‌گذاری مشترک برای توسعه موشک‌های هدایت‌شونده ضد تانک (ATGM) در سال ۲۰۱۶ به دلیل عدم تمایل دولت ایالات متحده برای به اشتراک‌گذاری فناوری لازم و اجازه دادن به هند برای ساخت این موشک‌ها متوقف شد (Blarel, 2017: 396). در مقابل، اسرائیل می‌توانست چنین فناوری‌هایی را با سیستم‌های دفاعی پیشرفته در اختیار دهلی‌نو قرار دهد. اسرائیل سیستم‌های رادار و نظارت و همچنین قطعات الکترونیکی هواپیماهای نظامی را فروخته و از طریق آموزش روش‌های ضد خرابکاری به دفاع ملی هند کمک کرده است.

Derby Beyond Visual Range Air to Air Missile (BVRAAM) Harop loitering munition Python-5 BVRAAM SPICE-2000 Popeye-1 Air to Surface Missile (ASM) Griffin Spike Popeye II (Crystal Maze) ASM SkyStriker	موشکها
Heron Searcher MkII Harop	پهپادها
EL/M-2075 Phalcon EL/M-2248 MF-STAR EL/M-2084 EL/M-2238 EL/M-2052 Litening electro-optical	سنسورها و رادارها
Spyder medium-range Surface to Air Missile (SAM) system Barak SAM system	سامانه‌های دفاع هوایی
Negev NG-7 Masada	سلاح‌های سبک

جدول ۱: عمده تجهیزات اسرائیلی خریداری شده توسط هند؛ منبع Military Balance 2022

دولت هند در سپتامبر ۲۰۱۵ خرید ۱۰ پهپاد زرهی Heron TP از اسرائیل را به قیمت ۴۰۰ میلیون دلار تایید کرد. این پهپادها به امنیت مرزهای هند کمک خواهند کرد و توسط اعضای نیروی هوایی هند اداره خواهند شد. در واقع، پیشنهاد اصلی برای خرید در سال ۲۰۱۲ ارائه شد، اما این برنامه تا سال ۲۰۱۵ از حمایت سیاسی برخوردار نشد (Gady, 2015). شرکت هندی Reliance Defense و شرکت اسرائیلی Rafael Advanced Defense Systems در مارس ۲۰۱۶ در Defexpo India یک قرارداد همکاری به ارزش تخمینی ۱۰ میلیارد دلار امضا کردند. طبق این توافق، رافائل و ریلاینس به طور مشترک موشک‌های هوا به هوا، سیستم‌های دفاع موشکی مختلف و بالون‌های نظارتی برای ارتش هند تولید خواهند کرد (The Economic Times, 2016).

صنایع هوافضای اسرائیل (IAI) در آوریل ۲۰۱۷ اعلام کرد که قراردادی با ارتش و نیروی دریایی هند برای تامین یک سیستم دفاع هوایی پیشرفته به ارزش بیش از ۲ میلیارد دلار با آنها منعقد کرده است. این قرارداد توسط IAI به عنوان بزرگ‌ترین قرارداد دفاعی اسرائیل توصیف شد. سازمان تحقیق و توسعه دفاعی هند (DRDO) و صنایع هوافضای اسرائیل (IAI) در حال حاضر برای توسعه سیستم‌های موشکی زمین به هوا برای نیروهای مسلح هند با یکدیگر همکاری می‌کنند (IAI, 2017). ارتش هند در اوت ۲۰۱۷ یک سیستم جامع مدیریت مرزی یکپارچه

1. India's Defence Research and Development Organisation

(CIBMS) توسعه یافته توسط اسرائیل را در امتداد مرز خود با پاکستان مستقر کرد. این حصار توسط حسگرها و دوربین‌های امنیتی نظارت می‌شود و در صورت وقوع رخنه در تأسیسات نظارتی هشدار می‌دهد. مقامات هندی اعلام کردند که قصد دارند تمام مرزهای ۶۳۰۰ کیلومتری خود با پاکستان و بنگلادش را با حصار هوشمند اسرائیل مسدود کنند (The Economic Times, 2018). نیروهای امنیتی در کشمیر نیز از فناوری تجسسی اسرائیل و رادار نفوذ استفاده می‌کنند. در سال ۲۰۱۸، وزیر اتحادیه هند، راجنات سینگ، دو پروژه حصار هوشمند در امتداد مرز با پاکستان در جامو و کشمیر را افتتاح کرد که از فناوری نظارتی اسرائیل استفاده خواهد کرد. هند و اسرائیل همچنین بخشی از یک گروه کاری مشترک در زمینه مبارزه با تروریسم هستند که به عنوان بستری برای گفتگو و تبادل دانش در مورد درک تهدیدات تروریسم منطقه ای و جهانی، جلوگیری از انتقال تسلیحات به گروه‌های خشن و استراتژی‌های ضد شورش عمل می‌کند (Sen, 2021). به دلیل افزایش تنش‌ها با چین، هند در ژوئیه ۲۰۲۰ برنامه‌های خود را برای خرید تسلیحات اضافی از اسرائیل اعلام کرد. راجنات سینگ، وزیر دفاع هند و بنی گانتز، همتای اسرائیلی خود در مورد تقویت روابط دوجانبه گفتگو کردند و سینگ برای تشویق مشارکت بیشتر شرکت‌های دفاعی اسرائیل در بخش تولید دفاعی هند ابراز علاقه کرد.

تغییر هند به سمت خوداتکایی در سال‌های اخیر منجر به راه‌اندازی سرمایه‌گذاری‌های دفاعی مشترک شده است و چشم‌انداز هند و اسرائیل در مورد همکاری نظامی، گامی رو به جلو در این مسیر است. شرکت‌های اسرائیلی با حمایت از تمرکز دولت هند بر ایجاد قابلیت‌های دفاعی-صنعتی ملی، با بخش خصوصی هند مشارکت کرده‌اند. این الگوی شرکت‌های بزرگ آمریکایی را تکرار می‌کند، که آن‌ها نیز همکاری‌های تجاری موفق با شرکای بخش خصوصی هندی خود ایجاد کرده‌اند. البته، یک چالش بزرگ برای این شرکت‌ها، عدم قطعیت‌های مربوط به روند طولانی خریدهای دفاعی هند است. در شرایطی که انتظار می‌رود مشارکت دفاعی هند و اسرائیل در آینده رشد کند و مستحکم شود، انگیزه خوداتکایی دفاعی هند تا حدی بر کمیت روابط تأثیر خواهد گذاشت.

نوع قرارداد اجراء شده و یا در حال اجرا	شریک اسرائیلی	شریک هندی
تبدیل هواپیماهای مسافری بوئینگ به هواپیماهای باری بلند کلف استریم G-50 درهای باری هرشه بوئینگ	IAI	HAL
پهپادهای عمود پرواز	Elbit Systems-ISTAR Division	HAL
نمایشگرهای دیجیتال	Elbit Systems	HAL
پهپادها	IAI	HAL, Dynamatic Technologies
امنیت داخلی	Elta Systems Limited	Tatas
پهپادها	Elbit Systems	Adani Defence and Aerospace; Alpha Design Technologies Pvt Ltd.
کیت‌های موشک MRSAM	Rafael Advanced Systems	Kalyani Group, Larsen and Toubro (Bharat Dynamics Limited and Bharat Electronics Limited)
تسلیمات سپک و مهمات	Israel Weapons Industries (IWI)	PLR Systems
فناوری رادار	Elta Systems	HBL Power Systems
پرتابگرهای رادار	Israel Aerospace Industries (IAI)	Tatas
پهپادهای SkyStriker ارتقاء بالگرد MI-17	Elbit Security Systems	Alpha Design
سازه‌های مرکب هوایی	Israel Aerospace Industries	Wipro
سازه‌های هوایی	Elbit Systems-Cyclone	Mahindra Aerostructure
پهپادها	Israel Aerospace Industries (IAI)	Dynamatic Technologies Private Limited and Elcom
رادارها و سامانه‌های پدافند هوایی	Israel Aerospace Industries (IAI)	Kalyani Strategic Systems Limited
الکترونیک	Shachaf Engineering	Mahindra Telephonics
سامانه‌های توپخانه	Elbit Systems	Bharat Forge

جدول ۲. سرمایه‌گذاری‌های مشترک دفاعی هند و اسرائیل؛ منبع: (Rajiv, 2023)

عوامل داخلی

در حالی که پیروزی مودی در انتخابات ۲۰۱۴ نشان‌دهنده حمایت گسترده از دولت جدید فعلی بود، همچنین نشان‌دهنده ظهور یک اجماع سیاسی گسترده‌تر در مورد سیاست خارجی او بود. این اجماع قرار بود تغییری حیاتی در شکل‌دهی سیاست خارجی مودی در دوره‌ای باشد که این سیاست دیگر به‌عنوان حوزه‌ای مجزا دیده نمی‌شود، بلکه اغلب به‌عنوان یک گسترش سیاست داخلی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، در حالی که روابط هند و اسرائیل به‌طور سنتی بر مناقشه فلسطین و اسرائیل متمرکز بوده است، اجماع عمومی در حال ظهور در سال‌های اخیر در مورد اهمیت ذاتی ارتقا و گسترش این روابط، انگیزه خوبی را برای جدا کردن روابط دوجانبه از مسئله فلسطین به مودی ارائه کرده است (Pant, 2018). این روند همچنین با درج فزاینده بازیگران غیردولتی و خرده دولتی به‌طور سنتی به حاشیه رانده شده در روابط بین‌المللی هند تقویت شده

است. همان‌طور که نخست‌وزیر سابق مانموهان سینگ اظهار داشت: در دنیای مدرن، روابط بین دولت‌ها به‌طور فزاینده‌ای از طریق و تحت تأثیر روابط بین جامعه مدنی و جامعه تجاری میانجی‌گری می‌شود. ما در دولت سعی در ایجاد روابط دولت با دولت بر اساس روابط مردم با مردم و تجارت با تجارت داریم (Baru, 2009: 1).

چنین بازیگران تجاری و شرکتی که در مسائل سیاست خارجی دیده شده و رشد پیدا کرده‌اند، به نیروی برجسته‌ای در سیاست‌گذاری خارجی دهلی‌نو تبدیل شده‌اند. به‌این‌ترتیب، دیپلماسی اقتصادی راه‌های بیشتری را باز کرده است و همچنین دامنه نقش بخش خصوصی را در چشم‌انداز دیپلماتیک هند و روابط بین‌الملل گسترش داده است، و جامعه تجاری علاقه‌مطلوبی به گسترش دامنه روابط هند و اسرائیل نشان داده است. برای مثال، در سفر سال ۲۰۱۶ نخست‌وزیر نتانیاو با یک هیئت تجاری بزرگ به نمایندگی از بیش از ۱۰۰ شرکت همراه بود که چندین قرارداد با بخش خصوصی هند امضا کردند. مهم‌تر از همه، اشتیاق فزاینده‌ای در میان مردم و نخبگان سیاسی هند برای دیدن هند به‌عنوان یک قدرت بزرگ با طرح پیشینه ساز قدرت نرم در صحنه بین‌المللی وجود دارد. تمایل مودی به ترویج فرهنگ هند (عمدتاً هندو) در خارج از کشور، دیپلماسی موفق او در اعلام ۲۱ ژوئن از سوی سازمان ملل به‌عنوان روز جهانی یوگا، در کنار ژست‌های مذهبی/فرهنگی متعدد دیگر در سفرهای خارج از کشور، او را به‌طور قابل‌توجهی برای رای دهندگان هندی خود محبوب کرده است (Mishra, 2016: 4). به‌خوبی آشکار شده است که سفر مودی به اسرائیل در ژوئیه ۲۰۱۷، به‌عنوان اولین سفر رئیس دولت هند، چیزی بود که واقعاً باعث توسعه روابط سیاسی قوی بین هند و اسرائیل شد. برای یک دوره قابل‌توجه، این حلقه مفقوده شکل گرفته بود و هر دو طرف نتوانستند از حداکثر پتانسیل روابط خود استفاده کنند. بااین‌حال، این امر تغییر کرده است و همان‌طور که در سفرهای سطح بالای رهبران هر دو بازیگر در سال‌های اخیر دیده می‌شود نشان‌دهنده نگاه استراتژیک طرفین مبنی بر ارتقای همکاری‌های دوجانبه است.

عوامل فردی

ایده‌ها، محاسبات و برداشت‌های رهبران نیز نقش بسزایی در سیاست‌گذاری خارجی و دفاعی دارد. درحالی‌که مودی شرح مکتوب مفصلی از جهان‌بینی خود ارائه نکرده است، می‌توان بحث

کرد که دیدگاه او به طور کلی، و جهت گیری سیاست خارجی او به طور خاص، به دلیل هم ذات پنداری او با ایدئولوژی، سیاست و شور ملی هندو شکل گرفته است؛ ایدئولوژی که به دنبال ایجاد هژمونی و شیوه زندگی هندو است. او مشتاق یافتن دوستان در عرصه بین المللی است، با بازدید از حدود ۶۰ کشور، و مشتاقانه تلاش های برادرانه اش را با معیارهای خوبی از فلسفه هندو، به ویژه شعار جهان یک خانواده است، ترویج نموده است. مودی در نشست ۲۰۱۵ حزب بهاراتیا جاناتا (BJP) پانچمریت (به معنای واقعی کلمه، پنج غذای مقدس) را اعلام کرد، یعنی پنج رکن سیاست خارجی خود: سامان^۱ (عزت و شرافت)، سامواد^۲ (گفتگو)، سامریدی^۳ (شکوفایی مشترک)، سوراکشا^۴ (امنیت منطقه ای و جهانی) و سانسکریت اوام سایاتاتا^۵ (پیوندهای فرهنگی و تمدنی) (Basrur: 2017). این ها ممکن است به عزم دولت مودی برای اجرای یک سیاست خارجی چندجانبه کمک کرده باشد که از جمله شامل یک اقدام ظریف متعادل کننده و ایجاد مشارکت های استراتژیک متعدد است. اگر بخواهیم این تعاریف دوستی را برای روابط هند و اسرائیل به کار ببریم، در تفاهم نامه هایی که بین هند و اسرائیل امضا شده است، تعادلی بین موضوعات مادی و استراتژیک در مقابل موضوعات فرهنگی و اجتماعی وجود دارد.

به طور خاص، ناسیونالیسم هندو و سرسخت مودی به تبیین سطح بالای خیرخواهی او نسبت به اسرائیل کمک می کند، زیرا مقدمات ایدئولوژیک هندو و ناسیونالیسم یهودی دارای اشتراکات زیادی هستند، به ویژه پیوند ناگسستنی بین ایمان و ملت (Prabhu: 2017). بهاراتیا جانا سانگ، سلف BJP قدرتمندترین حزب ملی گرای هندو - مدت هاست که ایده کشورداری یهودی را به رسمیت شناخته و با جهت گیری پایدار برای برقراری روابط دوجانبه نسبت به اسرائیل ابراز همدردی و تحسین کرده است. بنابراین، انعکاس زیربنای ایدئولوژیک و فلسفی هندو و ناسیونالیسم یهودی به یک همسویی ظاهری از تعهد ایدئولوژیک مودی و جهت گیری سیاست خارجی در برابر اسرائیل اشاره دارد. علاوه بر این، مودی در دوران تصدی خود به عنوان وزیر ارشد ایالت گجرات، قبلاً روابط دوستانه ای با اسرائیل برقرار کرده بود و از صنایع اسرائیل استقبال

1. sammān
2. samvād
3. samriddhi
4. suraksha
5. sanskriti evam sabhyata

می‌کرد و روابط نزدیک خود را با آن‌ها دنبال می‌کرد، که بعداً به‌عنوان نخست‌وزیر هند به حفظ و گسترش آن ادامه داد (Moskovitz: 2014). در واقع، به نظر می‌رسید که این امر تا حد زیادی باعث تقویت رفاقت شخصی بین مودی و نتانیاهو شده و امکان جهش در روابط هند و اسرائیل را افزایش داده است.

متغیر دیگری که باید به آن اشاره کرد اعتماد بی‌نظیر مودی به بخش شرکتی است. رویکرد او با عدم گسست در اعتماد و انتظارات فراوان از بخش شرکتی، مثبت بوده است. در واقع، این نگاه به بهبود رتبه هند در شاخص سهولت کسب و کار کمک کرد، به‌ویژه به این دلیل که متقاعد کردن شرکت‌های خارجی و سرمایه‌گذاران تجاری در مورد پتانسیل عظیم بازار هند نمی‌توانست بدون ایجاد تغییر ادراکی در سرمایه‌گذاران ایجاد شود و هند را به‌عنوان یک مکان مناسب برای سرمایه‌گذاری در نظر بگیرند؛ و این امر در غیاب گفت و گوهای نزدیک، مذاکره و تعامل سیاسی و همچنین تبادل ورودی‌ها و پیشنهادهای سیاسی بین دولت و گروه‌های تجاری غیرممکن خواهد بود. از این نظر، رویکرد مثبت مودی نسبت به جامعه تجاری، که او آن را بازیگر اصلی توسعه کشور می‌داند، در مسائل سیاست خارجی قدرت بیشتری داده تا جایی که دیپلماسی تجاری در جعبه ابزار دیپلماتیک هند برجسته شده است. گسترش روابط اقتصادی و تجاری بین دهلی نو و تل‌آویو و ترجیحات رهبران نئولیبرال آنها مؤید این استدلال است.

برخلاف بسیاری از اسلاف خود، مودی کنترل شخصی شدیدی بر حزب و بوروکراسی خود اعمال می‌کند. همان‌طور که اغلب در یک دموکراسی اتفاق می‌افتد، قدرت حزب مودی نتیجه حمایت عمومی توده‌ای است که او شخصاً از حزب ایجاد می‌کند. این حمایت نتیجه ویژگی‌های شخصی متعدد او بوده است، از کاریزمای پایدار، رهبری قوی، زیرکی سازمانی، مهارت‌های سخنوری، رفتار و ژست‌ها که ایده سازمان‌دهی بالاتر از افراد و کنار زدن رهبران ارشد حزب مواردی از این دست است. مودی با کنترل مطلق حزب، کنترل خود را بر دولت نیز تثبیت کرد و خود را در مرکز فرآیند تصمیم‌گیری سیاست خارجی قرار داد (Jaffrelot, 2015). رهبرانی که در پیروزی بزرگ به قدرت می‌رسند تمایل دارند اثری شخصی بر سیاست‌های داخلی و خارجی بگذارند و مودی نیز از این قاعده مستثنا نیست. بنابراین، رویکرد اسرائیلی او را می‌توان تا حدی به این عوامل شخصی نسبت داد.

محدودیت‌های روابط هند و اسرائیل

محدودیت اصلی کنونی در توسعه روابط استراتژیک بین اسرائیل و هند، دیدگاه متفاوتی است که در دهلی‌نو و تل‌آویو در مورد ماهیت رفتارهای ایران اتخاذ شده است. در مقابل، هند هیچ تهدیدی از جانب ایران احساس نمی‌کند و روابط سودآوری با تهران در زمینه‌های مختلف دارد. این‌ها شامل توسعه میادین گازی ایران است. هند سرمایه‌گذاری قابل توجهی در توسعه میدان گازی فراساحلی فرزاد کرده است. همچنین یکی از واردکنندگان عمده نفت خام است و ایران را تا پیش از تحریم‌های حداکثری ترامپ به دومین تامین‌کننده نفت خام هند تبدیل کرده است. اما درحالی که این رابطه احتمالاً از همسویی کامل مواضع اسرائیل و هند در مورد ایران جلوگیری می‌کند، اما دهلی‌نو با ایران در مورد انواع پرونده‌های مهم موافق نیست. هند یکی از مخالفان برجسته برنامه هسته‌ای ایران است و از حضور نیروهای غربی در افغانستان حمایت می‌کند. همچنین، چین بزرگ‌ترین شریک تجاری و سرمایه‌گذاری ایران است، درحالی که پکن یک رقیب استراتژیک مرکزی برای هند است.

بنابراین، درحالی که رابطه با ایران به عنوان اختلاف بین تل‌آویو و دهلی‌نو باقی خواهد ماند، اما توسعه بیشتر روابط در سایر زمینه‌ها را تهدید نمی‌کند. هیچ احتمالی وجود ندارد که هند روابط خود با اسرائیل را به دلیل ترجیح برای ارتباط با تهران به خطر اندازد. یک محدودیت اضافی، موضع هند در مورد مناقشه اسرائیل و فلسطین است. با وجود تصمیم مودی برای عدم دیدار از رام الله در سفر سال ۲۰۱۷ خود به اسرائیل، تا زمانی که حداقل به شکل ظاهری پیشرفت دیپلماتیکی وجود نداشته باشد، همدردی هند با فلسطینی‌ها یک ویژگی قابل توجه خواهد بود. با این حال، به نظر می‌رسد که دولت کنونی هند مایل است که این موضوع را تفکیک کند، یعنی موضعی دلسوزانه با فلسطینی‌ها را حفظ کند و درعین حال اجازه این کار را برای جلوگیری از توسعه روابط نزدیک‌تر با اسرائیل در حوزه‌های دیگر ندهد.

این واقعیت که آرمان فلسطین در سال‌های اخیر بخشی از اهمیت اصلی خود را در لفاظی کشورهای عربی از دست داده است، این روند را تسهیل می‌کند، همان‌طور که تعداد کمی از مسلمانان هند به BJP مودی رأی می‌دهند که در نتیجه دلیل کمتری برای توجه به احساسات آن‌ها در این زمینه دارد. جمعیت بزرگ مسلمان هند یکی دیگر از موانع اصلی بر سر راه ایجاد رابطه با

اسرائیل بوده است، زیرا هند نگران است که روابط نزدیک با دولت یهود ممکن است به نحوی باعث رادیکال شدن شهروندان مسلمان آن - که تعداد آن‌ها بیش از ۱۰۰ میلیون نفر است - شود و به روابطش با جهان عرب آسیب برساند.

مودی در فوریه ۲۰۱۸ به رام الله سفر کرد و خواستار تشکیل کشور مستقل فلسطین شد. هند همچنین به قطعنامه‌ای در مجمع عمومی که مخالف به رسمیت شناختن بیت المقدس (اورشلیم) به عنوان پایتخت اسرائیل توسط دولت ترامپ بود، رأی مثبت داد. در چهل و ششمین اجلاس کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد در ژنو در اوایل سال ۲۰۲۱، هند در سه قطعنامه علیه اسرائیل (در مورد حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین، در مورد سیاست شهرک سازی اسرائیل و در مورد وضعیت حقوق بشر در بلندی‌های جولان) رأی داد و در چهارمین جلسه نیز رأی ممتنع داد و خواستار ارائه گزارش کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل در مورد وضعیت حقوق بشر در فلسطین، از جمله بیت المقدس شرقی شد. در فوریه ۲۰۲۱، دادگاه کیفری بین‌المللی صلاحیت رسیدگی به نقض حقوق بشر در سرزمین‌های فلسطینی از جمله کرانه باختری و غزه را اعلام کرد و نیروهای امنیتی اسرائیل و حماس را عاملان آن معرفی کرد. سپس نخست‌وزیر نتانیاهو از هند که دیوان کیفری بین‌المللی را به رسمیت نمی‌شناسد، خواست که علیه آن موضع بگیرد و از این‌که وی این کار را انجام نداد، تعجب کرد. بیانیه هند در شورای امنیت سازمان ملل متحد رفتار ناامیدکننده دیگری برای اسرائیل بود (Subramanian, 2022). اما این رابطه را در مجموع تحت تاثیر قرار نداد، زیرا هر دو کشور منافع بلندمدت خود را در مقابل تغییرات سریع ژئوپلیتیک غرب آسیا می‌سنجند.

به طور کلی انتظار می‌رود که سیاست هند در مورد پرونده فلسطین همچنان بر اساس اصول اصلی خود در مورد این موضوع هدایت خواهد شد، حتی در شرایطی که امکان تحقق یک کشور مستقل فلسطینی که در کنار اسرائیل زندگی می‌کند، در آینده نزدیک تا میان مدت دشوار به نظر برسد. این امر، حتی با وجود انشعابات در جنبش ملی فلسطین، در دوران پس از محمود عباس نیز قابل تصور است. در عین حال، هند به حمایت اصولی خود از یک کشور فلسطینی ادامه داده است. حتی بارها علیه اسرائیل رأی داده است. در سال ۲۰۱۴ به حمایت از قطعنامه کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل برای آغاز تحقیقات در مورد حمله اسرائیل به غزه و در سال ۲۰۱۵،

هند به قطعنامه دیگری که نقض حقوق بشر در فلسطین را محکوم می‌کرد، علیه اسرائیل رای داد. پس از آن، در سال ۲۰۲۱، از دو قطعنامه دیگر حمایت کرد؛ یکی در مورد حق تعیین سرنوشت مردم فلسطین و دیگری در مورد شهرک‌سازی‌های اسرائیل در بیت‌المقدس شرقی.

آینده روابط

رقابت ایالات متحده و چین و تجلی در حال تحول آن در غرب آسیا و منطقه ایندوپاسیفیک^۱، نقش هند را برجسته کرده است که به طور بالقوه می‌تواند موازنه بین دو قدرت بزرگ را برهم بزند. در سال‌های اخیر، هند در منطقه فعال‌تر شده و نفوذ منطقه‌ای خود را افزایش داده و همکاری‌های خود را با آمریکا در اشکال مختلف تقویت کرده است. خاورمیانه نیز دستخوش تغییرات تکنیکی شده است که پیمان ابراهیم نمونه‌ای از آن است. هند از این فرصت برای افزایش نفوذ منطقه‌ای خود و تقویت همکاری خود با ایالات متحده از طریق مشارکت در ابتکار I2U2 با اسرائیل و امارات متحده عربی استفاده کرده است. با توجه به تلاش اسرائیل و هند برای توسعه روابط خود در خلیج فارس - روابط سنتی هند با کشورهای خلیج فارس در هشت سال گذشته حتی قوی‌تر شده است - یک اقدام مشترک مهم گسترش همکاری‌های منطقه‌ای از طریق I2U2 و سایر گروه‌ها خواهد بود. با تکیه بر روابط شخصی نزدیک بین نخست‌وزیران بنیامین نتانیاهو و نارندرا مودی، فرصتی برای ارتقای روابط بین دو دولت وجود دارد. تشکیل I2U2 (هند، اسرائیل، امارات متحده عربی و ایالات متحده) پیشرفتی قابل توجه در جهت افزایش همکاری‌های بین‌دولتی بود. این گروه قبلاً مشارکت در فناوری کشاورزی با تمرکز بر تقویت امنیت غذایی، انرژی و پروژه‌های زیرساختی را اعلام کرده است.

همچنین باید به پیشبرد مذاکرات توافقنامه تجارت آزاد هند و اسرائیل (FTA) از جمله در بخش خدمات اشاره نمود. علیرغم روابط نزدیک، حجم تجارت هند و اسرائیل کمتر از پتانسیل باقی‌مانده است و یک توافق FTA آن را به میزان قابل توجهی گسترش می‌دهد. صادرات هند در سال ۲۰۲۱ به رکورد ۴۰۰ میلیارد دلار رسید و دهلی‌نو امیدوار است از طریق قراردادهای آزاد تجاری، تا سال ۲۰۳۰ از رقم ۱ تریلیون دلار عبور کند که شامل هدف ۱۰۰ میلیارد دلاری به ویژه برای منطقه خاورمیانه است. نکته دیگری که در دستور کار قرار دارد گسترش تعامل و فرصت‌ها

1. Indo-Pacific

بین اکوسیستم‌های نوپا می‌باشد. هند با بیش از ۱۰۰ یونیکورن^۱، تنها در سال ۲۰۲۱ شاهد تاسیس ۴۶ یونیکورن بود که بیش از ۴۲ میلیارد دلار جمع‌آوری کردند. در همان سال، اسرائیل شاهد تاسیس ۳۳ یونیکورن بود که بیش از ۲۵ میلیارد دلار درآمد داشتند. با پیوستن بیشتر به این نیروها، هر دو اکوسیستم نوپا می‌توانند دستاوردهای قابل توجهی داشته باشند. سرمایه‌گذاری در بندر حیفا توسط گروه آدانی هند^۲، راه را برای همکاری بیشتر بین هند و اسرائیل در پروژه‌های زیرساختی بزرگ هموار می‌کند و فرصت‌های بیشتری را برای هم‌افزایی جدید بین هر دو بازیگر فراهم می‌کند (Afterman, 2023).

یکی دیگر از پروژه‌های زیرساختی که هند و اسرائیل را به خود جلب کرده است، کریدور هند خاورمیانه^۳ به اروپا است که بنادر هند، امارات، عربستان سعودی، اسرائیل و یونان را به هم متصل می‌کند. چنین پروژه‌هایی می‌توانند فرصت‌های بیشتری را برای هم‌افزایی‌های جدید هم به صورت دوجانبه و هم فراتر از آن فراهم کنند. در صورت تحقق، این پروژه بزرگ می‌تواند بعد جدیدی از یکپارچگی اقتصادی بین خاورمیانه، جنوب آسیا و اروپا ایجاد کند. بر اساس برآوردها، کالاهای می‌توانند از بمبئی ۴۰ درصد سریع‌تر از کانال سوئز به اروپا برسند و هزینه را ۳۰ درصد کاهش دهند (Aboudouh, 2023). این کریدور جدید ممکن است چندین سال طول بکشد تا محقق شود، اما اسرائیل این ابتکار عمل را راهی برای عادی‌سازی روابط با عربستان سعودی نیز می‌داند؛ تلاشی دیپلماتیک که در راهبرد ایالات متحده در خاورمیانه لحاظ شده است.

با نگاهی به آینده، روابط دفاعی و امنیتی در مواجهه با بی‌ثباتی و عدم اطمینان روزافزون جهانی همچنان مهم خواهد بود. اما مهم‌تر از آن، مسائلی است که در قلب رقابت جهانی در حال افزایش در حوزه فناوری مانند شبکه‌های 5G قرار دارند که هند با اتکای بیشتر به فناوری بومی شروع به راه‌اندازی کرده است و نیز تولید نیمه‌هادی‌های پیشرفته، که می‌تواند به پایگاهی برای مشارکت آینده اسرائیل و هند تبدیل شود. در یک چشم‌انداز جهانی که به سرعت در حال تغییر است، ایجاد روابط طولانی‌مدت ضروری است. هنگام همکاری در زمینه فناوری و امنیتی، اعتماد طرفین مهم است. با فرض وضعیت کنونی روابط تل‌آویو و دهلی‌نو و همکاری قوی در زمینه‌های

1. Unicorn استارت آپ هایی با درآمد بیش از یک میلیارد دلار

2. Adani Group

3. IMEC (India-Middle East-Europe Corridor)

نظامی و فناوری، موقعیت اسرائیل و هند برای ایفای نقش در خاورمیانه و شکل دهی به نظم منطقه‌ای تقویت خواهد شد.

در حالی که از سرگیری روابط دیپلماتیک عربستان و ایران، سیاست خارجی اسرائیل را بیشتر تحت الشعاع قرار خواهد داد، اما قابل توجه است که روابط هند و اسرائیل در برهه کنونی از هر دو موضوع فلسطین و ایران تفکیک شده است. هند دیگر سعی نمی‌کند مثل همیشه همه را راضی کند و این تفاوت مهمی در نحوه تعامل آن با دیگر کشورهاست و باید بدانیم که مسئله فلسطین یا روابط با ایران هنوز مستقیماً هند را در موقعیت دشوار انتخاب یکی بر دیگری قرار نداده‌اند. این موضوع حاکی از این امر است که اسرائیل و هند، خودمختاری استراتژیک دیگری را در نظر گرفته است و روندهای آتی در قالب سیاست خارجی عمل‌گرایانه قابل تعریف می‌باشد. به نظر می‌رسد مسیر پیش رو حاکی از فرصت‌های ژئوپلیتیکی قابل توجه است که بر فضایی از پیوند متقابل و همکاری مشترک مبتنی است. با این حال، هم هند و هم اسرائیل نیاز دارند که از آسیب‌پذیری استراتژیک بالقوه منطقه‌ای عبور کنند.

نتیجه‌گیری

این مقاله با تمرکز بر رویکرد واقع‌گرایی نوکلاسیک استدلال کرد که نقش عوامل فردی، ایدئولوژیک و سیاست‌های حزبی در کنار متغیرهای منطقه‌ای و بین‌المللی، نقش برجسته‌ای را در سیاست خارجی دهلی‌نو در قبال اسرائیل از زمان روی کار آمدن نارندرا مودی و حزب BJP ایفا کرده است. این ایدئولوژی ناسیونالیستی سکولار، حمایت قاطع از آرمان فلسطین و فراخوانی آشکار برای عدم روابط با تل‌آویو را تا حد زیادی کنار گذاشت و جای خود را به برقراری روابط راهبردی با اسرائیل داد. به همین ترتیب، وابستگی بین ناسیونالیسم هندوی BJP و ترجیحات همتای یهودی آن، بر پیوند ناگسستنی بین اولویت‌های طرفین استوار شد که زمینه‌ساز تغییرات کلیدی در روابط دهلی‌نو با دولت یهودی شد. این روند در طول سال‌های مودی به اوج خود رسیده است، تا جایی که روابط دوجانبه به عنوان تجربه یک لحظه تاریخی شناخته می‌شود. باید دید که این رنسانس بی‌سابقه تا چه اندازه و در چه قالبی از فراز و نشیب‌های آینده در سیاست خارجی و منافع راهبردی هند جان سالم به در خواهد برد.

با این حال، ادامه همسویی هند و اسرائیل به عنوان یک شریک استراتژیک قوی، چالشی وجود دارد که این کشور باید برای تعمیق مشارکت استراتژیک خود در منطقه بر آن غلبه کند. در حالی که به نظر می‌رسد هند در اقدام متعادل‌کننده همکاری با اسرائیل، ایران و فلسطین به طور هم‌زمان درگیر شده است، اما ناچار است که پیوسته به همه طرف‌ها پیرامون همکاری هند اطمینان دهد. از این رو، بر رفتار هند برای غلبه واضح بر چالش‌های استراتژیک با اسرائیل در پس لفاظی‌ها و در سطوح مختلف دیپلماتیک تاکید می‌شود. نتایج و مودی از جریان‌هایی (به ترتیب صهیونیسم تجدیدنظرطلب و راست ملی‌گرای هندو) بیرون آمدند که با روندهای قبلی متفاوت هستند و رابطه راحت‌تری با سنت‌های مذهبی دارند، رویکردی صراحتاً جنگ طلبانه‌تر نسبت به دشمنان و از جهت‌گیری طرفدار غرب و تجارت آزاد برخوردارند. از این منظر، ما در یک مشارکت طبیعی با ریشه در تاریخ سیاسی جریان‌های مربوطه و منافع نوظهور ژئوپلیتیکی و اقتصادی هر دو کشور هستیم. در حالی که محدودیت‌ها هنوز باقی مانده است، اما واضح است که مشارکت استراتژیک در برهه فعلی در حال توسعه بوده و به عنوان یک واقعیت ثابت بین هند و اسرائیل ظاهر شده است.

فرآیند طراحی سیاست خارجی هند علیرغم روندهای جاری هنوز در حال پیشرفت است. جهت‌گیری‌های جدید دیپلماسی هند برای همه قابل مشاهده است. ملاحظات داخلی حزبی و نیز توجه به رشد اقتصادی و مسائل امنیتی در عرصه روابط بین‌الملل آن‌هایی هستند که تغییراتی را در روابط هند با اسرائیل ایجاد می‌کنند. از سوی دیگر، روابط با فلسطینی‌ها نیز به بخشی جدایی‌ناپذیر از مجموعه گسترده ملاحظات هند تبدیل شده است. هند به دنبال ایجاد تعادل بین اتحادیه‌های جدیدی است که با کشورهای درگیر در مناقشه تشکیل داده است. انگیزه‌های تغییر رفتار سیاست خارجی هند را نمی‌توان کاملاً ضد فلسطینی توصیف کرد، زیرا بعید است هند از حمایت فلسطینی‌ها که مطابق با تعدادی از ارزش‌های اصلی و کلاسیک هند است دست بردارد. سیاست خارجی هند تحت هدایت دولت مودی احتمالاً پیامدهای پیچیده‌ای دارد. بسیاری از اقدامات او مورد توجه بوده است، اما با این وجود طفره رفتن او از تدوین یک سیاست روشن در قبال منافشه اسرائیل و فلسطین مورد انتقاد قرار گرفته است و استمرار روند مطلوب روابط دهلی‌نو و تل‌آویو را با عدم قطعیت همراه کرده است.

یافته‌های نهایی بیان می‌کنند که محدودیت مستمر در ادامه مشارکت راهبردی دهلی‌نو، موضع هند در مورد مناقشه اسرائیل و فلسطین است. تا زمانی که حداقل از نظر ظاهری، پیشرفتی در منازعه اسرائیل و فلسطین وجود نداشته باشد، همدردی هند با فلسطینی‌ها می‌تواند یک ویژگی قابل توجه باشد. با این حال، به نظر می‌رسد که دولت مودی مایل است که این موضوع را تبدیل به یک اولویت غیربرجسته کند، یعنی موضعی دلسوزانه با فلسطینی‌ها را حفظ کند و در عین حال اجازه این روند را برای جلوگیری از توسعه روابط نزدیک‌تر با اسرائیل در حوزه‌های دیگر ندهد. این واقعیت که آرمان فلسطین در سال‌های اخیر اهمیت اصلی خود را در نزد کشورهای عربی از دست داده است، این روند را تسهیل می‌کند. همچنین این واقعیت که تعداد کمی از مسلمانان هند به حزب BJP رای می‌دهند، دلیل کمتری برای توجه دولت مودی به ترجیحات سیاسی آن‌ها در این رابطه باقی می‌گذارد.

راهکارها

رفتار سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در قبال روابط هند و اسرائیل تابعی از متغیرهای مختلف سیاسی، امنیتی و اقتصادی است که هر یک دارای تأثیرگذاری خاصی می‌باشد. با عنایت به نتایج و یافته‌های این پژوهش می‌توان به توصیه‌هایی در راستای تقویت روابط ایران و هند اشاره نمود تا از این رهگذر بتوان تأثیرات منفی احتمالی روابط هند و اسرائیل بر منافع ملی جمهوری اسلامی را به حداقل رساند:

- به کارگیری سیاست خارجی عمل‌گرایانه در قبال هندوستان و تا حد امکان دوری از ترجیحات چالش‌آفرین؛
- همگرایی مطلوب و اعمال سیاست‌های تعاملی مثبت با کشورهای مشترک و دوست ایران و هند؛
- توسعه روابط تجاری توسط بخش خصوصی و بهره‌گیری از فرصت‌های اقتصادی به بهترین نحو ممکن؛
- دستیابی به اهداف ژئواکونومیکی مدیریت بهینه و کارآمد در روند پروژه بندر چابهار و توسعه ملموس سواحل مکران؛
- فعالیت موثرتر کمیسیون مشترک تجاری ایران و هند به منظور کاهش اثر تحریم‌ها؛
- تقویت پیوندهای تاریخی و تمدنی مشترک دو کشور؛

- ارتقای کیفی و تنوع بخشی در محصولات صادراتی در قیاس با نوع صادرات اسرائیل؛
- تکمیل طرح های راهبردی نظیر کریدور بین المللی شمال-جنوب با هدف متنوع سازی راه های ارتباطی؛
- عملیاتی کردن خط لوله گازی و رفع موانع از طریق جذب سرمایه گذارانی مانند ژاپن و کره جنوبی؛
- بهره گیری از دیپلماسی هوشمندانه در پرونده های مشترک امنیتی مانند وضعیت افغانستان؛
- استفاده از ظرفیت های دفاعی در حوزه امنیت دریایی از طریق برگزاری رزمایش های مشترک سالانه.

فهرست منابع

- ارغوانی پیرسلامی، فریبرز. (۱۴۰۰). "گسترش همکاری‌های فرامنطقه ای اسرائیل با قدرت‌های نوظهور در دهه دوم قرن بیست و یکم". پژوهش‌های روابط بین‌الملل ۱۱ (۴۱): ۱۸۳-۲۱۹.
- شریعتی نیا، محسن. (۱۳۹۴). "تعاملات نظامی رژیم صهیونیستی با روسیه، هند و چین". روابط خارجی ۷ (۲): ۱۰۱-۱۳۴.
- Aboudouh, Ahmed. (2023). An India–Middle East–Europe corridor is unlikely to boost Saudi–Israel normalization. <https://www.chathamhouse.org/2023/09/india-middle-east-europe-corridor-unlikely-boost-saudi-israel-normalization>.
- Abrams, Elliott. (2018). Council on Foreign Relations. Accessed June 21. <https://www.cfr.org/expert-brief/whats-behind-israels-growing-ties-china>.
- Afterman, Gedaliah. (2023). Israel-India strategic partnership could be game-changer for both - opinion. <https://www.jpost.com/opinion/article-729268>.
- Baru, Sanjaya. (2009). The Growing Influence of Business and Media on Indian Foreign Policy. Singapore: INSAS Insights.
- Basrur, Rajesh. (2017). "Modi's Foreign Policy Fundamentals: A Trajectory Unchanged", International Affairs 93 (1): 7-26.
- Blarel, Nicolas. (2017). "Assessing US Influence over India–Israel Relations: A Difficult Equation to Balance?" Strategic Analysis 41 (4): 384-400.
- Christensen, Thomas. (1996). Useful Adversaries: Grand Strategy, Domestic Mobilization, and Sino-American Conflict, 1947–1958. New Jersey: Princeton University Press.
- Cohen, Gilad. (2018). Jerusalem Post. Accessed December 18. <https://www.jpost.com/Opinion/Israel-is-looking-East-574588>.
- David, Steven. (1991). "Explaining Third World Alignment", World Politics 43 (2): 233-256.
- Gady, Franz-Stefan. (2015). India's Air Force to Get 10 Killer Drones from Israel . <https://thediplomat.com/2015/09/indias-air-force-to-get-10-killer-drones-from-israel/>.
- IAI. (2017). Israel Aerospace Industries. <https://www.iai.co.il/iai-signs-contracts-india-worth-nearly-2-billion>.
- India Briefing. (2022). India-Israel Bilateral Trade and Investment Trends. <https://www.india-briefing.com/news/india-israel-bilateral-trade-and-investment-trends-25730.html/>.
- Jackson, Robert, and Georg Sørensen. (2013). Introduction to International Relations: Theories and Approaches. 5th. New York: Oxford University Press.
- Jaffrelot, Christophe. (2015). "The Modi-centric BJP 2014 Election Campaign: New Techniques and Old Tactics", Contemporary South Asia 23 (2): 151-166.
- Mishra, Atul. (2016). The Evolving Domestic Drivers of Indian Foreign Policy. Oslo: Norwegian Peacebuilding Resource Centre.
- Moskovitz, Jeff. (2014). Tablet. Accessed May 23. <https://www.tabletmag.com/sections/news/articles/modi-israels-new-best-friend>.
- Pant, Harsh. (2018). The Diplomat. Accessed January 23. <https://thediplomat.com/2018/01/india-israel-ties-gather-momentum/>.
- Pethiyagoda, Kadir. (2018). The Diplomat. Accessed February 17. <https://thediplomat.com/2018/02/time-for-india-to-play-a-role-in-israel-palestine-peace/>.
- Prabhu, Jaideep. (2017). Swarajya. Accessed June 5. <https://swarajyamag.com/magazine/hindutva-and-zionism-differing-in-symbols-allied-in-thought>.
- Rajiv, Samuel. (2023). The India-Israel Strategic Partnership: Contours, Opportunities and Challenges. New Delhi: Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses.

- Rose, Gideon. (1998). "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy", *World Politics* 51 (1): 144-172.
- Schweller, Randall. (2006). *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sen, Somdeep. (2021). *Al Jazeera*. Accessed September 9. <https://www.aljazeera.com/opinions/2021/9/9/indias-deepening-love-affair-with-israel>.
- Singh, Manjari. (2021). "India's Equation with the Middle East and its Strategic Impact", *Scholar Warrior Spring*: 53-61.
- SIPRI. (2020). *TRENDS IN INTERNATIONAL ARMS TRANSFERS, 2019*. Stockholm: Stockholm International Peace Research Institute.
- Spyer, Jonathan. (2017). *India-Israel Relations An Emerging Strategic Partnership*. The Friends of Israel Initiative.
- Sterling-Folke, Jennifer. (1997). "Realist Environment, Liberal Process, and Domestic-Level Variables", *International Studies Quarterly* 41 (1): 1-25.
- Subramanian, Nirupama. (2022). *The Indian Express*. Accessed February 3. <https://indianexpress.com/article/explained/the-india-israel-relationship-modi-bennett-7753938/>.
- The Economic Times. (2018). Israel fence systems, quick response team at Pakistan borders.
- .(2016). Reliance Defence forms JV with Rafael, to take up projects worth \$10 billion. <https://economictimes.indiatimes.com/news/defence/reliance-defence-forms-jv-with-rafael-to-take-up-projects-worth-10-billion/articleshow/51599179.cms?from=mdr>.

